

ČESKÁ REPUBLIKA

USNESENÍ

Ústavního soudu

Ústavní soud rozhodl v senátě složeném z předsedy Ludvíka Davida a soudců Jaroslava Fenyka (soudce zpravodaj) a Kateřiny Šimáčkové ve věci ústavní stížnosti **nezletilého** [redacted], zastoupeného zákonnou zástupkyní [redacted], oba bytem [redacted], obou právně zastoupených Mgr. Davidem Zahumenským, advokátem se sídlem Burešova 6, 602 00 Brno, proti rozsudku **Nejvyššího správního soudu** ze dne 29. 3. 2013, č. j. 8 As 20/2012-42, a proti rozsudku **Krajského soudu v Brně** ze dne 20. 10. 2011, č. j. 29 A 69/2010-36, spojené s návrhem na zrušení § 50 zákona č. 258/2000 Sb., o ochraně veřejného zdraví, a § 34 odst. 5 zákona č. 561/2004 Sb., o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání (školský zákon), takto:

Ústavní stížnost se odmítá.

Odůvodnění:

I.

Stěžovatel se ve včas podané ústavní stížnosti ze dne 25. 6. 2013, doplněné podáním doručeným Ústavnímu soudu dne 11. 10. 2013, domáhá zrušení shora uvedených rozhodnutí obecných soudů a tvrdí, že jimi došlo k porušení ústavně zaručených práv, a to zejména čl. 3, čl. 7, čl. 15, čl. 31, čl. 32 odst. 4, čl. 33 odst. 1 a čl. 36 Listiny základních práv a svobod (dále jen „Listina“) a čl. 6, čl. 8 a čl. 9 Úmluvy o ochraně lidských práv a základních svobod (dále jen „Úmluva“).

Z ústavní stížnosti a obsahu připojeného spisu dále vyplývá, že Nejvyšší správní soud napadeným rozsudkem rozhodl o zamítnutí kasační stížnosti stěžovatele proti rozsudku Krajského soudu v Brně, kterým byla zamítnuta žaloba proti rozhodnutí Krajského úřadu kraje Vysočina ze dne 20. 5. 2010, č. j. KUJI 38442/2010, sp. zn. OSMS 283/2010 Odv, kterým krajský úřad zamítl odvolání stěžovatele proti

rozhodnutí ředitelky Mateřské školy Náměšť nad Oslavou Třebíčská ze dne 22. 4. 2010 a rozhodnutí Mateřské školy Náměšť nad Oslavou Husova ze dne 30. 4. 2010 a obě rozhodnutí, na základě kterých nebyl stěžovatel přijat do mateřské školy pro nesplnění podmínek § 50 zákona č. 258/2000 Sb., o ochraně veřejného zdraví, ve znění pozdějších předpisů, protože se nepodrobil stanovenému pravidelnému očkování, potvrdil.

Stěžovatel namítá, že napadenými rozhodnutími došlo k porušení jeho práva na předškolní vzdělání jako součásti jeho práva na vzdělání dle čl. 33 odst. 1 Listiny, neboť jeho vyloučení z předškolního vzdělání bylo neproporcionální. Úplný zákaz přístupu zdravých nekompletně očkovaných dětí do mateřských škol je totiž nepřiměřený a neobstojí ani v testu racionality. Jelikož je daná podmínka očkování pro přístup k předškolnímu vzdělávání neproporcionální, je neproporcionální i zásah do práva na osobní integritu. U ochrany veřejného zdraví před šířením infekčních onemocnění v mateřských školách je podle stěžovatele třeba zkoumat, zda existují mírnější opatření, než úplné vyloučení ze vzdělání, což lze označit za sankci vůči těm, kteří se nechtějí podrobit nařízenému rozsahu očkování.

Navíc v případě odepření práva na vzdělání stěžovatele nebyla podle něj splněna podmínka zakotvená v čl. 4 Listiny, podle které meze základních práv a svobod mohou být upraveny pouze zákonem, neboť rozsah očkovací povinnosti, která je podmínkou pro přijetí do mateřské školy, je stanoven pouhou vyhláškou. V této souvislosti stěžovatel odkazuje na nálezy Ústavního soudu sp. zn. Pl. ÚS 35/95, ze dne 10. 7. 1996 (N 64/5 SbNU 487; 206/1996 Sb.).

Podmínka očkování k přístupu k předškolnímu vzdělání zasahuje podle stěžovatele rovněž do práva dítěte na svobodný a informovaný souhlas chráněný Úmluvou o lidských právech a biomedicině. Jeho rodiče jsou totiž nuceni dítě podrobit zákroku na základě nepřímé sankce, neboť vyloučení z předškolního vzdělání zasáhne nejen dítě, ale celou rodinu – zejména pracovní možnosti matky dítěte, což vylučuje „svobodnost“ takového souhlasu. Podle stěžovatele podmínka očkování proti 9 nemocem pro přístup k předškolnímu vzdělávání v České republice není v souladu s požadavkem nezbytnosti v demokratické společnosti, což je jedna z podmínek, za kterých lze omezit základní právo nebýt podroben jakémukoliv zákroku v oblasti péče o zdraví bez souhlasu svého nebo zákonných zástupců podle čl. 26 Úmluvy o lidských právech a biomedicině.

Rodiče stěžovatele se rozhodli syna očkovat v pozdějším věku pouze proti některým nemocem, které považovali za závažné a u kterých považovali přínos očkování za převažující nad riziky podle jejich přesvědčení o nejlepším zájmu dítěte a přesvědčení ve smyslu svobody myšlení a svědomí podle čl. 15 Listiny a čl. 9 Úmluvy. Stěžovatel poukazuje na to, že stát výrazně selhává v politice očkování, která je netransparentní, přičemž za případná poškození zdraví dítěte po očkování nepřevzal stát žádnou odpovědnost. Za této situace je nedobrovolné očkování (bez svobodného souhlasu rodičů) jako podmínka pro předškolní vzdělávání v rozporu s právem na zdraví stěžovatele.

V souvislosti s tím, že stěžovateli nebylo umožněno navštěvovat mateřskou školu a účastnit se tak předškolního vzdělávání, musela rodina rovněž čelit sociálnímu

vyločení nejen dítěte, ale i jeho matky, která byla nucena být dalších několik let s dítětem doma, což je zákonitě spojeno s celkovým snížením příjmu rodiny a její životní úrovně, v čemž stěžovatel shledává porušení práva na respektování soukromého života a rodinného života a diskriminaci na základě přesvědčení rodiny.

Stěžovatel dále namítá, že s ohledem na to, že se v záhlaví uvedené soudy vůbec nevypořádaly s jeho argumentací a podloženými tvrzeními ohledně přiměřenosti odepření předškolního vzdělávání nekompletně očkováným dítětem, došlo k porušení práva na spravedlivý proces v podobě *denegationis iustitiae* (odepření spravedlnosti) a porušení práva na odůvodnění rozhodnutí.

V záhlaví označené soudy se podle stěžovatele rovněž nevypořádaly se skutečností, že u očkování proti tzv. dětským nemocem (spalničky, zarděnky, příušnice) není ve vyhlášce o očkování proti infekčním nemocem stanovena žádná lhůta, proto nelze splnění očkování k předškolnímu vzdělávání z právního hlediska vyžadovat. Nikde v platných právních předpisech není stanoveno, že se dítě tomuto očkování má podrobit ještě před vstupem do mateřské školy. Opomenutí vypořádat se s tímto faktem došlo rovněž k porušení práva na spravedlivý proces a práva na odůvodnění rozhodnutí.

Stěžovatel v souladu s § 74 zákona č. 182/1993 Sb., o Ústavním soudu, ve znění pozdějších předpisů, spojil ústavní stížnost s návrhem na zrušení ustanovení § 50 zákona o ochraně veřejného zdraví a ustanovení § 34 odst. 5 zákona č. 561/2004 Sb., školský zákon, ve znění pozdějších předpisů. Stěžovatel uvádí, že rozsah očkování pro přístup ke vzdělání je určen bez jakýchkoli zákonných mezí pouhou vyhláškou. Aby úprava respektovala ústavní požadavky, muselo by být zákonem vymezeno minimálně, proti kterým nemocem má být dítě očkováno, aby mu byl umožněn přístup ke vzdělání. V této souvislosti stěžovatel odkazuje na nálezy Ústavního soudu sp. zn. Pl. ÚS 36/11, ze dne 20. 6. 2013 (238/2013 Sb.), sp. zn. Pl. ÚS 23/02, ze dne 30. 6. 2004 (N 89/33 SbNU 353; 476/2004 Sb.) a sp. zn. Pl. ÚS 45/2000, ze dne 14. 2. 2001 (N 30/21 SbNU 261; 96/2001 Sb.).

Na základě tohoto návrhu bylo usnesením ze dne 18. 6. 2014, č. j. I. ÚS 1987/13-46, dosavadní řízení přerušeno a návrh na zrušení citovaných ustanovení zákona o ochraně veřejného zdraví a školského zákona byl postoupen plénu Ústavního soudu k rozhodnutí.

II.

Plénum Ústavního soudu ve svém nálezu ze dne 27. 1. 2015, sp. zn. Pl. ÚS 16/14, návrh na zrušení § 50 zákona o ochraně veřejného zdraví z části zamítlo a ve zbytku, který se týkal povinnosti podrobit se stanoveným pravidelným očkováním pro zařízení poskytující péči o dítě do 3 let věku v denním režimu, odmítlo z důvodu nedostatku aktivní procesní legitimace navrhovatele. Ústavní soud dospěl k závěru, že zákonné zakotvení podmínky podrobit se stanovenému očkování, aby mohlo být dítě přijato do předškolního zařízení, není protiústavním omezením práva na vzdělání garantovaného ustanovením čl. 33 Listiny. Napadená úprava prošla testem rozumnosti, neboť nezasahuje do samotného jádra práva na vzdělání, sleduje legitimní cíl a k dosažení tohoto cíle zvolila racionální a nikoliv svévolné prostředky. Dále návrh na zrušení § 34 odst. 5 byl citovaným nálezem odmítnut pro nepřípustnost, neboť ústavní

stížností napadená rozhodnutí nebyla vydána na základě jeho aplikace (v podrobnostech viz náleze ze dne 27. 1. 2015, sp. zn. Pl. ÚS 16/14, který byl stěžovateli doručen).

Vzhledem k výše uvedeným závěrům, obsaženým v nálezu Ústavního soudu ze dne 27. 1. 2015, sp. zn. Pl. ÚS 16/14, dospěl v nyní posuzované věci Ústavní soud poté, co vydal usnesení o pokračování v řízení o ústavní stížnosti stěžovatele, k závěru, že je tato ústavní stížnost zjevně neopodstatněná.

Ta část námitek a argumentace stěžovatele, která směřovala vůči ustanovením zákona o ochraně veřejného zdraví a školského zákona, je identická s námitkami stěžovatele o porušení práva na vzdělání, vycházejícími ze situace konkrétní osoby stěžovatele. Tímto obsahem ústavní stížnosti se tedy Ústavní soud v nálezu ze dne 27. 1. 2015, sp. zn. Pl. ÚS 16/14, již zabýval a shledal jej za nedůvodný (k rozhodovacím důvodům viz citovaný náleze). Z ustálené judikatury Ústavního soudu přitom vyplývá, že ústavní stížnost je ve smyslu § 43 odst. 2 písm. a) zákona o Ústavním soudu zjevně neopodstatněná také v případě, kdy jí předestřené shodné tvrzení o porušení základního práva a svobody bylo již dříve Ústavním soudem posouzeno, a z něj vycházející návrh jím byl shledán nedůvodným nebo neopodstatněným (např. usnesení ze dne 17. 4. 2013, sp. zn. III. ÚS 576/13).

V návaznosti na uvedené Ústavní soud odkazuje i na závěry obsažené v nálezu ze dne 27. 1. 2015, sp. zn. Pl. ÚS 19/14, ve kterém se Ústavní soud zabýval naplněním požadavku zákonného základu v souvislosti s § 46 zákona o ochraně veřejného zdraví. V citovaném nálezu Ústavní soud dospěl k závěru, že *„text ustanovení § 46 zákona o ochraně veřejného zdraví je dostatečně jasný a srozumitelný a vyplývají z něj spolehlivé základní atributy a meze právní úpravy povinného očkování proti infekčním nemocem. Zmocnění, jež je v zákonné úpravě poskytnuto prováděcí vyhlášce za účelem regulace podrobností spjatých s realizací povinné vakcinace, realizuje podzákonná norma v daných mezích, aniž by zasáhla do skutkové podstaty, obsažené v podstatných znacích v zákoně. Nedošlo tedy k legislativnímu zásahu do garancí poskytnutých nositelům základních práv a svobod v čl. 4 odst. 1, 2 Listiny“* (náleze ze dne 27. 1. 2015, sp. zn. Pl. ÚS 19/14, dostupný z: www.nalus.usoud.cz).

Ústavní soud se dále na základě námítky stěžovatele zabýval možným porušením práva stěžovatele na rodičovskou péči v souladu s myšlením a svědomím rodičů dle čl. 15 a čl. 16 Listiny. V nálezu sp. zn. III. ÚS 449/06 ze dne 3. 2. 2011 (N 10/60 SbNU 97) Ústavní soud rozhodl, že povinnost podrobit se očkování nelze výjimečně sankcionovat či jinak vynuocovat, pokud stěžovatel předloží dostatečné a výjimečné důvody, které zásadním způsobem volají pro zachování autonomie dané osoby, a současně je zachován veřejný zájem na ochraně veřejného zdraví. V nyní posuzované věci však Ústavní soud neshledal ani porušení tohoto práva. Přičemž vzal v potaz, že sledovaný cíl ochrany veřejného zdraví (zabránění šíření nebezpečných infekčních nemocí) a ochrana práv druhých (dalších dětí ve školce) je legitimní.

Ve zbývajících částech ústavní stížnosti, ve které stěžovatel namítá porušení práva na spravedlivý proces ze strany krajského soudu a Nejvyššího správního soudu, Ústavní soud předně poukazuje na skutečnost, že Ústavní soud není vrcholem soustavy obecných soudů (čl. 81 a čl. 91 Ústavy), tudíž ani řádnou další odvolací instancí, není

soudem obecným soudům nadřízeným, a proto není v zásadě oprávněn zasahovat bez dalšího do rozhodování těchto soudů. Tato maxima je prolomena pouze tehdy, pokud by obecné soudy na úkor stěžovatele ústavní stížností napadenými rozhodnutími vykročily z mezí daných rámcem ústavně zaručených základních lidských práv [čl. 83, čl. 87 odst. 1 písm. d) Ústavy]. Postup v soudním řízení, včetně interpretace aplikovaných právních předpisů, je záležitostí obecných soudů.

Pro posouzení důvodnosti podané ústavní stížnosti si Ústavní soud vyžádal spisy Krajského soudu v Brně, sp. zn. 29 A 69/2010, a Nejvyššího správního soudu. sp. zn. 8 As 20/2012. S ohledem na skutečnost, že je oprávněn přezkoumávat pouze ústavnost, když obecné soudy rozhodovaly v souladu s hlavou pátou Listiny a tato rozhodnutí nevybočila z mezí ústavnosti, dospěl k závěru o zjevné neopodstatněnosti i této části ústavní stížnosti.

Ústavní soud ověřil, že námitkami stěžovatele obsaženými v jeho kasační stížnosti podané proti v záhlaví uvedenému rozsudku krajského soudu, které stěžovatel opakuje i v ústavní stížnosti, se Nejvyšší soud zabýval a své závěry patřičně odůvodnil.

Nejvyšší správní soud vycházel v napadeném rozsudku ze stanoviska rozšířeného senátu Nejvyššího správního soudu vyjádřeného v usnesení ze dne 3. 4. 2012, č. j. 8 As 6/2011-120, ve kterém rozšířený senát uvedl, že zákon o ochraně veřejného zdraví v ustanovení § 46 stanoví vybraným skupinám fyzických osob sice rámcově, ale dostatečně jasně a určitě samotnou povinnost nechat se očkovat, a to v rámci pravidelného nebo zvláštního očkování, a s tím související povinnost podstoupit předtím vyšetření stavu imunity. Vyhláška Ministerstva zdravotnictví č. 537/2006 Sb. pak zejména upřesňuje, u jakých infekčních nemocí a v jakých termínech povinnost podrobit se pravidelnému nebo zvláštnímu očkování nastává, a stanoví další podrobnosti. Rozšířený senát Nejvyššího správního soudu se přitom v předmětném usnesení výslovně odklonil od závěrů rozsudku Nejvyššího správního soudu ze dne 21. 7. 2010, sp. zn. 3 Ads 42/2010-92, na který stěžovatel poukazuje. Na tuto právní úpravu pak mimo jiné navazuje i předmětný § 50 zákona o ochraně veřejného zdraví. Nejvyšší správní soud tak v odůvodnění napadeného rozsudku uzavřel, že primární právní povinnost podrobit se očkování je stanovena zákonem a prováděcí vyhláška tuto povinnost pouze upřesňuje.

Nejvyšší správní soud dále v napadeném rozsudku k posouzení toho, zda rozhodnutím o nepřijetí stěžovatele do předškolního zařízení, pro porušení povinnosti očkování, nedošlo k zásahu do práv stěžovatele, využil test proporcionality, a za užití judikatury Ústavního soudu (nález ze dne 3. 2. 2011, sp. zn. III. ÚS 449/06) dospěl k závěru, že v daném případě je 1) povinnost stanovena zákonem, přičemž 2) daná právní úprava sleduje legitimní cíle a 3) je sledovanému cíli přiměřená, aniž by zde stěžovatel podle Nejvyššího správního soudu tvrdil výjimečné okolnosti, které mu brání ve splnění povinnosti nechat se očkovat a které by měly převážit nad ochranou veřejného zdraví.

Ústavní soud ve světle shora uvedeného proto nemůže přisvědčit námitce stěžovatele, že se obecné soudy vůbec nevypořádaly s jeho argumentací a podloženými tvrzeními ohledně přiměřenosti odepření předškolního vzdělávání nekompletně očkovaným dětem.

I stran námitky stěžovatele, že se obecné soudy nevypořádaly se skutečností, že u očkování proti tzv. dětským nemocem (spalničky, zarděnky, příušnice) není ve vyhlášce o očkování proti infekčním nemocem stanovena žádná lhůta, a proto nelze splnění očkování k předškolnímu vzdělávání z právního hlediska vyžadovat, Ústavní soud uvádí, jak již konstatoval ve svém nálezu ze dne 12. 2. 2009, sp. zn. III. ÚS 989/08, že není porušením práva na spravedlivý proces, jestliže obecné soudy „*nebudují vlastní závěry na podrobné oponentuře (a vyvracení) jednotlivě vznesených námitek, pakliže proti nim staví vlastní ucelený argumentační systém, který logicky a v právu rozumně vyloží tak, že podpora správnosti jejich závěrů je sama o sobě dostatečná*“. Tak tomu bylo i v nyní projednávané věci. Obecné soudy se v odůvodnění napadených rozhodnutí zákonné podmínce pro přijetí dítěte do předškolního zařízení v tomto ohledu podrobně věnovaly.

V projednávané věci je zřejmé, že se stěžovatel ze strany Ústavního soudu domáhá přehodnocení shora uvedených závěrů Nejvyššího správního soudu způsobem, který by měl nasvědčít opodstatněnosti jeho právního názoru a v ústavní stížnosti přitom opakuje argumenty, se kterými se správní soudy vypořádaly. Staví tak Ústavní soud do role další odvolací instance, která mu, jak bylo uvedeno, nepřísluší. Do rozhodovací činnosti správních soudů je Ústavní soud oprávněn zasáhnout pouze tehdy, byla-li jejich rozhodnutí či postupy, jež těmto rozhodnutím předcházely, porušena ústavně zaručená základní práva nebo svobody. Nesprávná aplikace podústavního práva těmito soudy zpravidla nemá za následek porušení základních práv a svobod; to může nastat až v případě, že dojde k porušení některé z těchto norem podústavního práva v důsledku svévole anebo v důsledku interpretace, jež je v extrémním rozporu s principy spravedlnosti; k tomu však v projednávané věci nedošlo.

Ústavní soud ověřil, že Nejvyšší správní soud i Krajský soud v Brně zaujaly právní názor, který má oporu ve skutkovém stavu. Svá rozhodnutí patřičně odůvodnily, uvedly, jaké skutečnosti mají za zjištěné, jakými úvahami se při rozhodování řídily a které předpisy aplikovaly. Nejvyšší správní soud ve svém rozhodování vzal v úvahu i judikaturu Ústavního soudu. Ústavní soud neshledává důvod v této konkrétní věci jeho závěry zpochybňovat (srov. obdobně usnesení ze dne 13. 12. 2012, sp. zn. II. ÚS 2873/12, a usnesení ze dne 9. 7. 2013, sp. zn. IV. ÚS 4212/12, dostupné na <http://nalus.usoud.cz>).

Ve světle shora uvedeného Ústavní soud ústavní stížnost dle ustanovení § 43 odst. 2 písm. a) zákona o Ústavním soudu, mimo ústní jednání a bez přítomnosti účastníků odmítnul jako návrh zjevně neopodstatněný.

Poučení: Proti usnesení Ústavního soudu není odvolání přípustné.

V Brně dne 25. března 2015

Ludvík David v. r.
předseda I. senátu Ústavního soudu

Za správnost vyhotovení:
Naděžda Řeháčková